

Ferenc Gal (Skačanj, 1860 - Subotica, 1906)

Ferenc Gal je bio mađarski kompozitor, pedagog i horovođa koji se rodio u Skačanju 27. marta 1860. godine u tadašnjoj Austrijskoj carevini, a današnjoj Republici Slovačkoj. Još kao dete je izgubio roditelje i o njemu se brinuo stariji brat Pije. Osnovnu školu i prve razrede gimnazije pohađao je u Njitri, a kasnije školovanje je nastavio u Budimpešti. Paralelno je studirao na Narodnom glazbenom zavodu. Bio je odličan učenik, poliglota, govorio je mađarski, nemački, slovački, češki, pored toga latinski i francuski. Muzičku akademiju je upisao 1887. godine u Budimpešti, na odseku za kompoziciju gde su mu profesori bili Franc List (klavir), Ferenc Erkl (kompozicija) i Aleksandar (Šándor) Nikolić (terija muzike), a 1882. godine studije je završio sa odličnim uspehom. Gal je u oktobru iste godine po završetku studija postavljen za direktora Muzičke škole u Subotici, a bio je angažovan i kao kantor *regens chori*, odnosno dirigent i horovođa rimo-katoličke katedralne crkve Sv. Tereze Avilske u istom gradu. Pored kompozitorskog, dirigentskog i izvođačkog delovanja, istorija će ga pamtiti i kao ambicioznog pregaoca i kulturnog poslenika u Subotici jer se već sledeće godine nakon zaposlenja u muzičkoj školi izborio da se pevanje kao poseban predmet uvede u program gimnazije, opštinske ženske građanske škole i u nekoliko osnovnih škola u gradu. Taj novi predmet je on sam predavao. Planirao je da dužinu školovanja sa tri, produži na šest godina i da uvede katedru za klavir. Prvu molbu je Uprava Grada Subotice odbila, dok je na katedru za klavir pristala, ali je njeno otvaranje usledilo tek šest godina kasnije, jer grad do tada nije imao instrument. Galu je tek 1890. godine pošlo za rukom da izdejstvuje otvaranje odseka za klavir za koji se tada pokazivalo veliko interesovanje u Subotici. Vođenje tog odseka je preuzeo on sam, a najtalentovanije učenike je vodio u Budimpeštu i oni su tamo polagali svoje ispite. Pošto muzička škola još uvek nije imala svoju zgradu, koncerti učenika – a i stranih umetnika koji bi gostovali u gradu – održavali su se najčešće u fiskulturnoj sali stare gimnazije ili u velikoj sali hotela „Pešta”. Godišnji ispiti su bili javni pa su se odigrali pred publikom, uz prisustvo rukovodstva grada I tu je Gal bio inovativan pa je praktično uveo ono što se danas zove javni čas. Gal je bio jedini akademski obrazovan muzičar u gradu, ali nekako nije uspeo da se nametne subotičkom elitnom društvu jer je smatrao da još uvek “boluju” od malograđanskog ukusa i stila.

U Subotici sarađuje sa Srpskim pevačkim društvom, učestvuje na muzičko-poetsko-dramskim večerima Besedama, koje je priređivalo lokalno udruženje “Dobrotvorna zadruga Srpkinja”. Napisao je propratnu muziku za dramu „Kraljević Marko” Velje Miljkovića, satkanu od motiva iz srpskih narodnih pesama. Premijera ovog komada održana je u Subotici, 29. aprila 1894. godine. Subotički kulturni život obogaćuje pozivima umetnika svetskog glasa, među njima u aprilu 1889. godine ugošćuje Mariju Vilt, primadonu Bečke opere.

Redovno je koncertirao kao pijanista nastupajući pored Subotice i u Parizu, Beču, Cirihi, Rimu, Londonu, Berlinu i Budimpešti. Na repertoaru su bila uvrštena dela Franca Lista, Frederika

Šopena, Feliksa Mendelsoona i drugih. Često je izvodio i sopstvene kompozicije, naročito popularne mađarske rapsodije.

Koncertirao je i po Srbiji i Bugarskoj tokom 1887. godine, kada preko zajedničke prijateljice upoznaje čuvenog srpskog kompozitora, melografa i dirigenta Stevana Stojanovića Mokranjca sa kojim ostvaruje prisno prijateljstvo.

Preko stotinu njegovih dela je štampano u tadašnjoj Ugarskoj, kao i u inostranstvu. Naročito su omiljene njegove mađarske rapsodije, solo pesme, crkvene kompozicije pisane za mešovite horove i razne obrade narodnih pesama. Dobio je prvu nagradu na konkursu Zemaljskog pevačkog društva, koje je raspisano povodom proslave hiljadugodišnjice mađarske države.

Za njegovo ime se vezuje osnivanje hora zanatlija 1898. godine, čiji je on bio i prvi dirigent. Autorsko veće su mu organizovali 13. aprila 1903. godine, povodom dvadesetogodišnjice stvaralačkog rada. Pokazalo se da je već bilo kasno. Bio je teško bolestan jer mu je jetru zahvatila ciroza. U novembru 1906. godine dobio je žuticu koju njegov oslabljeni organizam nije uspeo da savlada.

Premинуo je 11. decembra 1906. godine u četrdesetšestoj godini života. Sahranjen je na Bajskom groblju, a već prilikom sahrane, poznati subotički pisac Izidor Milko je predložio podizanje jednog monumentalnog nadgrobnog spomenika, što je ubrzo i realizovano.

Po rečima Marte Kenjereš Kovač, Ferenc Gal nije bio originalni stvaralac, nije znao da doprinese ništa novo u muzičkoj kulturi svoga doba. Pisao je sadržajno dopadljive, lake komade, koji su bili i namenjeni širem auditorijumu. Bila je to muzika koja bi se mogla svrstati u bidermajer stil, dakle pretežno lirske kompozicije jednostavne melodijske nalik na narodne pesme, a ponekad I citati istih uz nepretencioznu i tehnički ne zahtevnu klavirsku pratnju. Slične takve, nešto malo tehnički elaboriranije kompozicije bile su one kompozicije namenjene za klavir solo. Svakako da je za period u kojem je stvarao, druga polovina 19. veka, Galova muzika bila suviše jednolična u odnosu na njegove savremenike, ali treba njegov doprinos sagledati iz ugla njegovog životnog i karijernog konteksta. On je dakle bio kulturni pregalac na polju ozbiljne muzike, rodoljub koji je voleo i poštovao narodno nasleđe i verujući čovek koji je deo svog kompozitorskog opusa posvetio duhovnoj službi u rimo-katoličkoj crkvi. Bilo je to vreme stilskih previranja, traženja nacionalnog identiteta i početaka profesionalnog bavljenja muzikom. Gal je svakako dao svoj doprinos u tom pogledu, a njegov opus čeka jedno ozbiljno istraživanje i sagledavanje njegovog sveukupnog značaja.

Ferenc Gal, Ave Verum Corpus

<https://www.youtube.com/watch?v=lyFToV1rBTI>

Ferenc Gal, Serenade

<https://www.youtube.com/watch?v=u6wfaXM7p8M>

